

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 1. junija.

„Naprej zastava Slave!“

1885.

Anton Martin Slomšek,

poknežen vladika in rodoljub.

„Prava vera bodi vam luč,
materin jezik bodi vam ključ
do zveličanske narodne omike“.

Slovenci meremo biti ponosni, da imamo duhovščino rodoljubno, kakor razmerno morda nobeden narod, zlasti neslovanski ne. Ali to velja navadno pa le o tako imenovanih nižjih duhovnikih; dostojanstveniki cerkveni, posebno višji pastirji ali vladike so v tem oziru pri nas le jako redke izjeme. Kakor je bilo med Slovenci nižje duhovništvo dolgo časa mnogo inorodno, nemško namreč in italijansko, tako in še bolj so bili naši cerkveni poglavarji navadno sami tujci in z večine „modre krvi“, kateri za „rdečekrvne“ prostake slovenske niso imeli ne očesa, ne ušesa, ne srca. Ko nam vsaj slovstvena zgodovina naša imenuje vendar mnogo duhovnikov nižje vrste kot delavce na duševnem, prosvetnem polji slovenskem: to vladike Slovenci izza sv. Metoda nismo dobili vse do XIX. stoletja nijednega, kateri bi se bil le količkaj brigal za Slovenstvo, bodi si z besedo bodi si z dejanjem: ali vspodbujajoč za narodnost, ali pišoč v slovenskem jeziku, ali sploh pospešujoč omiko narodo. Znani Tomaž Kren (1613) je na jedni strani res popiral slovensko

knjigo, a na drugi plati jo še bolj zatiral, kajti načelo mu je bilo samo versko. Pa še tudi v našem veku so le Ravnikar in Dobrila (tržaška), Wolf in Pogačar (ljubljan-ska) ter Slomšek (lavantski) — malone jedini cerkveni poglavarji naši, katere častno omenja slovenska zgodovina. Za vladiki imenovana Japel (tržaški) in Gogala (ljubljanski) višje pastirske stolice žal nista bila zasela.

V majhnem številu narodnih naših cerkvenih poglavarjev se sveti pač v krasnem sijaji poknežen vladika lavantski Anton Martin Slomšek, katerega sliko naš list tu prikazuje. A naslednje vrstice naj bodo o

petinosemdesetletnici njegovega rojstva posvečene mu v častni spomin kot poglavarju cerkvenemu in domoljbu slovenskemu.

Rojen na Slomu v fari (spodnji) Ponikvi 26. nov. 1800 od kmečkih precej imovitih roditeljev in zvršivši v Celji, Senji in Celovci gimnazijske nauke, dal se je Slomšek l. 1821. na teološke študije v Celovci ter bil 8. sept. 1824 posvečen v mašnika. Služboval je nato kapelan na Bizeljskem 1825 — 1827 in pri Novi Cerkvi 1827 — 1829. Od jeseni 1829 do 1838 je bil spirituval v celovski duhovščnici; zatem nadžupnik in dekan v Vozenici od oktobra 1838 do avgusta 1844; potem kanonik stolne

Anton Martin Slomšek.

cerkve pri Sv. Andreji v Lavantski dolini in šolski višji nadzornik v vladikovini od 1844 do 1846, katerega leta je meseca aprila postal opat v Celji. A že 30. maja istega leta (1846) je bil imenovan za pokneženega vladiko lavantskega in 5. julija v Salcburgu posvečen. O obnovitvi duhovnih redov v Avstriji je potoval leta 1856. in 1857. kot konviziator praškega kardinala in nadvladike Schwarzenberga po Moravski, Češki, Avstrijski, gorenji Štajarski, Koroški, Salcburški in Tirolski, obiskujoč tamkajšnje benediktinske samostane; a leta 1862. je romal o proglasitvi japonskih mučnikov za svetnike tudi v Rim h groboma sv. apostolov Petra in Pavla. Leta 1859. meseca septembra se je bil od Sv. Andreja preselil v Maribor, kjer je umrl 24. septembra 1862. Telo mu je pokopano tam v kapeli na mestnem groblji, a njegovo ime živi med nami.

Anten Martin Slomšek je deloval vse žive dni po besedah, katere je sam v „Drobtinica“ 1862 zapisal v „slavi pokojnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovenstva“ kot njihov odziv: „Vrli Slovenci! ne pozabite, da ste sini matere Slave; naj vam bode drago materino blago: sveta vera in pa beseda materina. Prava vera bodi vam luč, materin jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike“ (str. 78, 79), ali kakor je tudi v krasni besedi rekel svojim alumnom leta 1861.: „Vse za Boga in za domovino“. Pa si je tudi zaslužil časti in hvale, katera mu ne povene na veke.

Jedna glavnih, da pač glavna zasluga Slomškova o Slovencih v cerkvenem in narodnem oziru je končna, z velikanskimi žrtvami sklenena premestitev vla-

diške stolice od Sv. Andreja v Maribor leta 1859. ter združitev malone vseh slovenskih župnij na Malem Štajarskem v jedno slovensko vladikovino lavantsko, razven žal še kakih osem pri sekovski nemški vladikovini ostalih fár, pa dosledno utemeljitev posebnega bogoslovnega zavoda in duhovskega semenišča mariborskega. Prav opazuje njegov životopisec Fr. Kosar v „Drobtinica“ 1863, str. 170.: „Kako je moralo pobožne Slovence (sekovske vladikovine) boleti, da niso nikdar božje besede zaslišali v svojem jeziku iz vladikovih ust in da niso nikdar mogli ustno s škofom govoriti in jim zaupno kakor otroci očetu svojih težav potožiti in svoje potrebe razodeti. Kako težavno je moralo tudi biti učiteljem v šoli in mašnikom v cerkvi govoriti in učiti v slovenskem jeziku, katerega se niso nikdar vadili. Še živijo starejši duhovniki v teh krajih, kateri z obžalovanjem pripovedujejo, da še niso znali čisla, treh božjih čednosti in drugih navadnih molitvic slovenski moliti, ko so v dušno pastirstvo stopili. Kdo bi tedaj hotel za zlo vzeti Slovincem sekovske vladikovine, da so vedno bolj glasno in glasno željo razodevali, pridruženi biti lavantski vladikovini: verniki, da bi imeli slovenskega vladiko, katerega besedo bi razumeli, duhovniki pa, da bi imeli semenišče, v katerem bi se mogli na podlagi slovenskega jezika za pastirski poklic med Slovenci pripravljati.“ To povsema opravičeno željo je Slovincem izpolnil Anton Martin Slomšek, kolikor se je takrat pač dalo. A storil je on še mnogo, mnogo več drugega uprav po geslu: „Vse za Boga in za domovino“. (Konec prihodnjic.)

Marjetice.

I.

Hudó te obrekuje
Nevédni, zlobni svét,
Zató ker céniti ne zná,
Kakó je mil tvoj cvét.

A da bi znal in védel,
Kakó čaróbná si,
Ljubezni poln in číslanja
Poklanjal bi se ti.

II.

Hudó te obrekuje
Nevedni, zlobni svét,
Zató ker céniti ne zná,
Kakó je mil tvoj cvét.

A zagrmím mu v pésnih
Srdít kakòr Perun,
Da ga protrése do mozgà
Bučanje môjih strun.

III.

Ljubi mène, déva,
Prijazna mèni bód',
Saj cvétne jaz bi rádoti
Zamán iskál drugód.

Veselja, sreče méd je
Sladkó me k sèbi zval,
A ljubo, milo, drago vse
Zaté sem žrtvoval.

IV.

Zavrgla si me, déva,
Zavrgla me hudó;
Tedáj še róko mi podaj
U žalostno slovó.

Na tuje se napravljam,
Tam li cveté mi lék?
Solzán in tožen kličem ti:
„Oh z Bogom, oh na vék!“

V.

Po bórbi srédi polja
Mladénic krvaví,
A lépa déva léči ga,
V solzah bolnó ječí.

Zamán se déva trudi
Zapréti krvni tók:
Predóbro ga zadél je vrag,
Udár je preglobók.

VI.

Vrni se prijazno,
Moj raj in mili up,
Da ne zatré me v žalosti
Živlejnja piš in hrup.

Gojíl te bodem néžno,
Radost in bol vedríl,
Postílal ti na róžicah:
O prídi, biser mil!

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Janez Plavec je škripal z zobmi — a vzel vrč ter odhitel, da ga napolni. Smeh in krohot sta ga spremljala. Vsi pivci so z veliko živahnostjo opazovali boj in njega izhod. Vsi so privoščili Plavcu, da je bil tepen, ki je sicer tako rad druge pretepaval.

Komaj je stopil tepeni gostilničar iz sobe, prihrumela je v njo tolpa dijakov, ki je proti noči ušla iz vzgojevališča očetom jezuitom. Rožljaje so pometali svoje meče v kot ter kričali po gostilničarji, da naj donese pijače. Vsedli so se okrog hrastove mize ter tolkli s pestmi po nji.

„Nunc est bibendum!“ upil je tolpe voj. Bil je opravljen v črni žamet, kar je pričevalo, da je sin boljše hiše.

„Confratres!“ ogovoril je družbo, „danes smo se zbrali, da bomo zapili moj cekin. Beneške republike stari cekin je to, in sam Bog zna, koliko rok je že prehodil in koliko vina se je že spilo zanj. Sedaj je v mojih rokah, in to vem, da je prišel v prave roke.“

„V prave, poštene roke!“ pritrjevali so mu žejni prijatelji.

„Pri zadnjem slovesu ga mi je potisnila moja „mater dolorosa“ v roke, skrivoma in tako naglo, da ničesar ni opazil moj „pater familias“, ki mi je dajal na pot obilo dobrih nauk, a drugega nič! Kaj čem z nauki?“

„Te nam dajejo očetje jezuitje!“ silili so se nekateri vmes.

„Dà, teh imamo v tem pustem kolegiji! Zatorej mi je bil materin zlat ljubši od zlatih nauk očetovih. Zatorej sem komaj čakal, da ga izpremenim v to nemško pijačo, ki tako rada teče po grlu kakor stopljena mast.“

V tistem hipu je donesl Plavec pijačo ter jo postavil pred Kljukca. Takoj ga je opazil dijak ter zaupil proti njemu:

„Kako pijačo imaš danes, mi Plaute, in kaj ti je skuhala tvojega zakona družica?“

Janez Plavec je pristopil h hrastovi mizi, zavil svoje oči proti nebu ter sklenil roke čez prsi.

„Carissime Quinte!“ pričel je z latinsko, s težavo mu v glavo utepeno frazo, tu imam nekaj prav rahlega piva, mrzlega kakor led sredi zime. V peči pa se greje v prostorni skledi lepo število klobas in v ponvi vrešči rumeno pečeno piščice! Taka je, carissime! Tudi smo pekli danes, in beli kruh je mehak kakor vodene pene! Da, carissime, to vse se dobi pri meni, in še mnogo drugega dobrega! A stvar je ta, da samo za denar, kakor pravi naš „pactum“, ali kako že imenujete tisto! Denar na mizo, in tudi Janez Plavec ostane mož beseda!“

„Umazana duša! kričal je oni, ali meniš, da smo mi kaki ostanki, kaki čevljarji, ki na dolgu ostajejo, kar spijó, kar snedó!“

Ustal je, opazoval nekaj časa tolsti obraz tolstega gostilničarja, potem mu pa s silno zaničljivostjo zatrobil na uho: „Reva!“

Janez Plavec je odskočil ter s poprejšnjo ponižnostjo odgovoril: „Res vse se dobi pod mojo streho, ali vse samo za denar! Če bi brez denarja dajal in na mizo nosil, postal bi skoro do kosti obrana reva! Taka je, „carissime Quinte!“

Nato je izlekel „carissimus Quintus“ materin svoj zlat iz žepa ter ga vrgel na mizo, da je prijazno zažvenketal pohlepnemu gostilničarju na uho!

„Poznaš li ta obolus, peklenske gostilne peklenski gospodar? Prikloni se nam, kakor se priklanjaš Volku Engelbrechtu, če mu prideš v pot s širokim svojim trebuhom! Taki zlati tiči so pri nas doma, in ti se nas predrzneš povpraševati za denar. Mika me nasvetovati dobrim prijateljem — poglej jih tu, umazani krčmar, marsikdo izmed njih bode nekdanj ud deželnih stanov in ne bode hotel ljudi tvoje vrste niti pogledati! — mika me torej nasvetovati tem izvrstnim prijateljem, da bi te položili na hrastovo to mizo ter ti premerili rebra, da bi se ti zvijala grešna duša v hudobnem telesu! Ali mu skazemo milost, confratres?“

„Damus veniam!“ odgovorila je družba slovesno.

„Prikloni se tem dobrim gospodom, ki ti za danes skazejo milost. V prihodnje pa pazi, da se vedeš, kakor se ti je vesti nasproti tako odlični družbi!“

„V ponižnosti se vam priklanjam, visoki gospodje in prihodnji naši stanovi!“ Janez Plavec se je res globoko priklanjal ter s svojimi pohlepnimi pogledi požiral rumeni cekin sredi mize. „To je prava latinščina, carissimo Quinte, ki se tako rumeni kakor rumenjak iz jajca! S kom naj pričnem, s klobasami, s piščancem ali s kruhom? Kaj se ukazuje? Kaj se zapoveduje, he confratres?“

„Panem et circenses! Pričnimo s klobasami, ali ne confratres?“ vpraša gospod „Quintus“.

„Bene dixisti!“ oglašé se tovarši okrog njega. „Sedimo torej! Cajus, ti sedeš k meni na levo; Augustulus, ti na desno; Marius ti tu sem; Tiberius ti tja!“ Dajali so si napačna imena, iz zgodovine vzeta.

Vsakemu je gospod Quintus nakazal mesto. Ko so sedeli, vzdihnil je olehčan:

„Deo gratias! hvala Bogu, da sem tu! Pri oknu sem moral danes uiti; a v posteljo sem položil debelo repo, da bode slabovidni dominus praefectus, če dolgi svoj nos utakne v spalnico, menil, da je to Quintus, ki spi na vse pretege! Deo gratias! Lepa zavest je, če se preslepari dominus praefectus, tako kakor ga presleparim jaz nocoj to noč! In ti, Augustule, kako si jo popihal iz kolegija?“

„Poprijel sem se vratarja“ — odgovoril je Augustulus, ki je bil tenak in pegast mladenič. „Pijan, teško pijan je bil ta poštenjak. Ko je šel zapirat hrastova vežna vrata, ponudil sem se mu v službo, da mu zaklenem neukretno ključalnico! Potem sem pa svedral, rožljaj in sukal s ključem, da je oni menil, da je zaprto! Oddal sem mu ključ ter izpregovoril ponižno: Reverende, sedaj je zaprto! Bog ti poplačaj, dobro se ti bo godilo

na zemlji, ker se ti starčki smilijo! A vrata so bila le na videz zaklenena in še sedaj so odprta. Naš vratar pa spi in teški ključ mu tiči pod blazino in prijetno se mu sanja o malvazijskem vinu in drugih dobrinah! Ha! ha!”

„Dobro si ga speljal, Augustule,“ pohvalil ga je gospod Quintus, „in če boš tako napredoval, postaviti te hočemo na višje mesto, tako da ne boš več Augustulus, nego ponosni Augustus!“ (Dalje prihodnjič.)

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebitzký, poslovenil —l—r.

(Dalje.)

Prišel si napolnit mero zla, ki me je zadelo? — Napolni jo tedaj in reci temu svojemu Bogu, kateremu sem posvetil hram in ki mi je zato vzel ženo, hčer in dva sina — tudi tebe zmatram za izgubljenega — naj me kaznuje, da si ta moja glava že kedaj odpočije!”

S temi besedami je sprejel vladika Dobrovit svojega sina, mladega meniha iz sazavskega samostana. Njegovo obličje je za nekoliko dni zastarelo in se nagubančilo, da ga ni bilo poznati.

„Oče moj! — Le zarad tega je zapustil Pomnén samostan, da bi ti bil v tolažbo v hudih časih!”

„Ali si ga za zmiraj zapustil? Hočeš pri meni, dete moje, ostati sedaj vse dni? Tedaj moraš pa z menoj paliti žrtve, biti se na prsa pri razbitih razpelih in moliti pri potoku pred solničnim vshodom in po zahodu. — Le tako bodeš staremu očetu v tolažbo in mu podaljšaš leta. Hočeš sleči to obleko za celo svoje življenje, — hočeš biti zopet moj sin in se z menoj vrniti k stari veri, v kateri je bil srečen naš rod od davnih časov? Govori, sin moj, starega očeta svojega ljubljene! Ali morda hočeš, da se sam pokoplem pod razvaline te krščanske cerkve, ki sem jo postavil in v kateri sem sprejel vero, ki se tako zavratno maščuje nad vsemi svojimi spoznavalci? — Odreci se ji in potem če hočeš privedi sem tudi Hořeševiško. In jaz jo bodem ljubil tako, kakor sem ljubil tebe z Blaženko“.

Pomnén niti odgovoril ni. Sedaj so se mu zaprle trepalnice nad zardelimi očmi, kakor bi hotele ustaviti tok solza; sedaj pa mu je zopet splaval pogled po dolini, v kateri se razprostira Plchov, nad Plchovim mlin, dalje za lesom Pozdeň in cela vrsta tihih vasi.

„Oče, kako si moreš misliti o svojem Pomnenu, da bi te mogel prekaniti? Ta črna obleka, domišljuješ si, da bi mene mogla tebi odtujiti? Vekomaj ostanem tvoj Pomnén“.

„Da ni odtujila? — Vrzi jo tedaj proč, izroči jo plamenom, in potem bodem videl, če si še isti z ono odkritosrčno dušo“.

„Oče, saj si me vendar sam učil v Boga jedinega, stvarnika veseljnosti. Saj si mi pravil, naj verujem vanj, in ko bi imel izgubiti tudi to, čemur pravijo ljudje življenje.“

„Le očitaj mi tedaj, ti moje dobro dete, moje krivdo. Pomolim ti še glavo; ti pa vzemi kladivo in razbij to le črepinjo, da te je tako učila. Potem vzemi sekuro, od-

sekaj to le mojo desno roko in jo obesi najvišje na topol, da jo krokarji oglodajo, ker je s križem zaznamovala tvoje čelo! Zato so mi vzeli razjarjeni bogovi Blaženko, zato mi je ostal Vicemil v tujini, zato mi je umrla žena in tebi mati in zato si ti šel v samostan, da bi — — — slišiš, ti moje dete — da bi videl na svoje oči, kako strašna je njihova kletev, katera me je dosegla, da bi se zopet vrnil k njim, spoznal svojo krivdo, razbil božje razpelo, raztrgal s cerkve svetega Vida streho in na žrtvenik križa postavil Svantovita, tega praboga naših starih očetnih bogov, katere še danes časte daleč tam na morskih bregovih. Ozri se nanj! — Zopet se mu hočemo v Kvilicah klanjati, kajti cela vas se je že odrekla križu. Ravno tako razdirajo po celi okolici žrtvenike jedinega Boga.“

Pri teh besedah vzame Dobrovit iz škrinje kip izbornega rezbarskega dela. Imel je štiri obličja, dva vrata in dva hrbta. V desnici je držal rog, podoben čaši, levica pa mu je bila upognjena.

„Vođerád mi ga je prinesel iz Arkone. K temu sem priložil svoj meč, ki sem ga podedoval po dedih ter ž njim posekal Nemcev brez števila, in sedlo olepšano z zlatom in uzdo, katero so imeli konji na moji svatbi. In ko postavim žrtvišče, daroval bodem to vse na njem. — Ti molčiš, sin moj? Ali imam res ostati sirota do smrti? Trdna so še moja ledja, nekaj še preneso, tudi siromaštvo! — Vidiš, Dobrovit! Tvoje lastno dete je gluho za tvoje besede. Še celo tega si moral dočakati za svoje izdajstvo. Saj se ti to pa tudi spodobi, — spodobi, izdajski starec!“

„Umoril me bodeš, oče! s pušicami svojih besedi.“

„Da bi te ž njimi v resnici umoril! — Bolje bi ti bilo, kakor da živiš in v samostanu kličeš kletev na svojega očeta. Moja duša tako po smrti ne bode imela pokoja. Vspela se bode k tem le topolom, in Perun vedi, kako dolgo bode letala nad tem dvoriščem od drevesa k drevesu.“

„Vraža je, oče, da duše od drevesa k drevesu po smrti poletavajo. Kdor ti je to pravil, goljufal te je, naščuval te je proti sinu, in ti si poslušal glas strupenega človeka“.

„Tako govoriš ti s svojim očetom? — Tega si se naučil v samostanu? Da bi se bil raje pogreznil v zemljo z vsemi onimi, kar jih živi na Sazavi. Sin, vidiš li v očeh svojega očeta solze? Še takrat jih nisi videl, ko so ti dejali mater v grob. Vrzi proč to obleko, jaz jo

vzamem in izročim plamenom. Ali pa mari hočeš po sili, da bi umiral v kletvini in bi moral celo svojo krv proklinjati, da bi potem moral na veke za vas vse in za sebe največ trpeti?"

Neki mož v rjavi obleki stopi hitro v sobo. Ko zagleda meniha zraven vladike, obstane pri vratih in se udari trikrat na prsa.

„Glej, Voděrad, ta je moj lastni sin.“

„Vladika, nimaš nobenega sina več?"

Prišlec upre svoje ostre in bodeče oči v bled Pomnėnov obraz.

„Saj ga vender vidiš tu, zvesto mojo kri!"

„Sam si kakor topol, ki stoji tam le na loki v samoti. Vetrovi ga majó, kakor se jim zljubi; ali bogovi skrbе za korenine njegovega življenja. — Tebi, vladika, je slabeje nego temu topolu! Korenin tvojega življenja ne drže bogovi, ampak besni in hudobni duhovi.“

„Nobenega sina! — Osamel kakor topol! — Slišiš li, ti menih, tega slugo pravih bogov, od katerih ste vi vse ljudstvo odvrnili in ga še odvrčate, ker mu v rodnem jeziku jedinega Boga prehvaljujete.“

(Dalje prihodnjič.)

K petindvajsetletnici slovenske pesmi.

„Pěsem dar je iz neba,
Ki srcé veselo vžiga;
Kadar tare skrb duhá,
Petje ga nad prah povzdiga“
J. Cimperman.

Pravijo, da se je človek od tice na veji žvrgoleče naučil peti, a od vetra v trst puhajočega se navadil piskati. Toda ne glede na to človeško domišljijo, vprašamo vender, od koga pa se je človek naučil čutiti? — Gotovo je kakor pesem tako tudi glasba proizvod same naravi človeške, izraz človeških čutov, izliv srca človeškega.

Pri vseh narodih, tako najbolj divjih kakor najbolj omikanih, nahajamo ti dve stvari, rekše pesem in glasbo, seveda v dokaj različnih prikaznih in na jako raznih stopinjah, s pomočjo uma primerno manj ali bolj razviti, umetni, manj ali bolj dovršeni. Kdor bi hotel, da ne bode pesmi, da ne bode glasbe, ta bi moral v človeku ustvariti drugačno srce, moral bi je napolniti z vodo in ne s krvjo ter je napraviti hladno, a ne toplo. Dokler bode žalosti in radosti, dokler bode mržnje in ljubezni, dotle bode tudi pesnikov in bode glasbenikov. Oboje je tako rekoč ono isto, jedno porajajoč drugo.

A kakor pesem in glasba izvira iz človeškega srca, tako se zopet k srcu povrača, na človeka jako upliva, in mu povsema oblastuje. Pesem in glasba more s človekom ravnati in to odločno v vsakem smeru: ona ga razveseli, ublaži, razsrdi, naudahne, gane, užalosti itd. Že iz davnih mitolojskih časov imamo temu dokazov; primeri bajko o pevkah Sirenah z milim glasom vse ljudi k sebi vabečih, ali bajko o pevci Orfeji, krotečem z divno harfo celo divje zveri. Pa k čemu primerov od drugod in od zunaj, ko jih ima vsak tako blizu: — saj kdo še ni sam v sebi občutil silne moči, s katero deluje lepa pesem, sladka glasba na človekovo notranjost?!

Kaj je to pesnik? vpraša neki srbski pisatelj. Je li to kak mogočen kralj? je li to kak junaški vojskovoja, kateri je pobil strašnega sovražnika? je li to kak minister, kateri je ljudstvu davek odpustil? Kaj je to pesnik? In odgovarja: Pesnik je kralj, kateri ne zapoveda, nego obvladuje s človekom; pesnik je junak, kateri, ako tudi ne pobija sovražnika, uliva prijatelju moč; pesnik je minister, kateri, akoprav ne odpušča davkov, vender s pes-

mijo, s šalo svojo dela, da vsaj pozabimo, dasi za kratko časa, na breme tega sveta (Glas Naroda 1874. 44). Da, kakor pravi hrvaški pisatelj, pesmi so mnogokrat, a to biva še sedaj in bode tako brez dvojbe tudi v prihodnje, gibale narode, vzdigale jih na noge, uzaveščavale jih, čemur zgodovina šteje primerov na tisoče; pa to je tudi uzrok, da vladarji vidijo v pesmi mnogokrat silnega protivnika, katerega se bolj boje, nego tisoč oroženih rok (Vienac 1872. 45).

Najmočnejše, kar se tiče upliva na srce človeško, so domorodne pesmi budnice. Ako so take pesmi zložene po duhu in značaji dotičnega naroda, ako so tako rekoč usrkale vase kri njegovo, tedaj bode taka pesem v onem narodu delala uprav čudeže. — In tudi takih primerov imamo, kakor smo rekli, več v zgodovini. Naj se samo iz starega veka omeni znani Tirteja, kateri je Špartance z bojnimi pesmimi hrabil v vojni na Mesejnane. Iz novejša doba pa je v tem oziru na posebnem glasu francoska tako zvana Marseillaise, z ljubeznijo za domovino in svobodo naudihlena pesem častnika Rougeta de Lisle iz l. 1792., s katero so Francozi, pojoč jo v bitkah, učinili po besedah Carnotovih toliko kolikor stotisoč vojakov. Tudi v Italiji so Garibaldijeve davorije neizmerno mnogo uplivala na razvoj narodne ideje pri svojih rojakih. Ali kakšno ulogo je igral baron Fr. Trenk, glasoviti voj hrvaških pandurjev v sedemletni vojni, kateri je prvi vojakom, gredočim v boj, omislil godbo, o tem bodi tu samo kratko povedano, da je svet tako svirko, godbo ali muziko, prozval „turško muziko“, katera je kot toli znamenita stvar v vojski itak dobro znana.

A tako imajo vsi prosvetni narodi vsak svojo pesem, katera se more imenovati pesem naroda. To pa seveda niso tako imenovane narodne himne v monarhijskih državah, katere imajo oficijozni značaj ter so na pr. avstrijska „Gott erhalte, Gott beschütze“, angleška „Good save the Queen“, ruska „Bože carja hrani“, srbska „Prag je ovo milog Srba“, bolgarska „Šumi Marica“ itd. Nego tu mislimo že prej naznačene domorodne pesmi budnice, katere so tako narodno zložene in katerim so napevi tako narodno ustrojeni, da takoj preidejo, kakor se pravi, v kri naroda. In taka je na pr. občna naša „Hej, Slovani!“, ali posebe v Srbih pesem „Onamo! onamo!“, v Hrvatih „Još Hrvatska“, a v Slovencih „Na-

prej! — seveda poleg mnogo mnogo drugih tem podobnih po duhu in smeru. Ni možno, da ostaneš miren, kedar zaslišiš tako pesem ali peti ali svirati. Popade te, — razumevaj narodnjaka — pri srci. zanese te, zavrti s teboj nekaj, da se ti zdi, kakor da ne stojiš z nogo na zemlji, ampak da plavaš z glasovi, kamor jim namerjajo besede, da z očmi gledaš, kar ti udarja na uho, da uprav sodeluješ, kar ti nadihuje čut . . . Istina pa je, da take pesmi delujejo na ljudstvo kakor troblje budilke, nadihujejo je za narodno samozavest. Res čudodejna moč takih domorodnih pesmi v narodu se je javljala na pr. zopet pri Srbih že od nekdaj, v Hrvatih zlasti v poluminoli ilirski dobi, in Slovenci jo čutimo še danes. Uprav tako so svoj čas zanosno peli Čehi: „Hej, Slované! ještě naša slovanská řeč žije!“, a Poljaki se še sedaj hrabrijó, da „Jeszcze Polska nie zginęła, póki my żyjemy!“ itd. — Ali besedico še o naši pesmi.

Kakor je „Slovan“ že v štev. 9. naznanil, minolo je letos uprav četrť veka, kar je nastala „slovenska marseillaisa“, ko je namreč Simona Jenka pesem „Naprej zastava Slave“ dobila napev Davorina Jenka na Dunaji 16. maja 1860. Zanimivo je, kako se je rodil ta slavni „Naprej!“; zato naj ponovim, kar o tem piše J. Stritar

v „Zvonu“ l. 1870, str. 387.: „Davorin Jenko je že dolgo imel misel, zložiti neko slovensko Marseillaiso. Naroči si besede, kakeršne si je mislil, pri pokojnem Simonu Jenku. Ko dobi pesem, začne skladati, a ne more prav zadeti; večkrat jo zapiše in zopet prenareja. Česar mu ni dal trud in čas, dalo mu je ugodno trenotje. V nekem dunajskem časniku čita, kako nekdo zabavlja slovenskemu jeziku. Sveta jeza ga zgrabi. vrže časnik iz roke ter gre iz kavarne na pol glasno pojoč proti pratrú Ko pride tja, sede, zapiše, kar je pel po poti, in „Naprej“ je bil gotov, tak, kakeršni imamo!“

Pesem ta se je od tedaj iz malega slovenskega plemena do danes razširila že po velikem narodu slovanskem; ali tako o skladatelji kakor o pesniku moramo žal! reči s Preširnom: „Kranjec moj mu osle kaže; pevcu vedno sreča laže“: Simon je živel in umrl brez denarja, a Davorin se pri rojakih svojih tudi slepo s petjem ukvarja . . . Pa o tem dosti! Nego s pošiljavcem brzojavke o proslavi petindvajsetletnice „Napreja“ (Sl. Narod 1885., 100) končujemo z živo željo: „Himna ‚Naprej zastava Slave‘ glasi naj se neprestano po širnem slovanskem svetu v spodbujó, čast in slavo ter združeno delovanje vseh Slovanov!“

Andrej Fekonja.

K poglavju: Narodno jedinstvo.

(Z ozirom na književnost našo.)

„Polovičarstvo nemoško
Kranjsko, štirsko in koroško . . .“
B. M.

Združena Slovenija! To je bila in je še, vsaj z večine, jedna glavnih točev v političnem programu Slovencev. Združeno Slovenstvo velja nam v prvi vrsti tudi na našem literarnem polji; vsaj to je conditio sine qua non — neogibni pogoj kakemu uspehu kulturnega delovanja našega. Državno smo Slovenci od drugih razcepljeni na „Kranjce“, „Štajarce“, „Korošce“, „Primorce“ — in, čudno, tudi slovstveno še sami razkosujemo slovensko zemljo na „Kranjsko“, „Štajarsko“, „Koroško“ . . . ter slovenski narod na „kranjske“, „štajarske“, „koroške“ id. Slovence! Človeku rodoljuba, čitajočemu v slovenski knjigi o „mejah“ med deželami Kranjsko, Štajarsko, Koroško . . . res je kaj čudno pri srci. Mislil bi malone, da po navodu naše knjige to in ono pokrajino obdajajo kake Himalajske gore, ali jo obteka kaka Amazonska reka, ali pa jo loči kak kitajski zid od ostalih, — a to sredi slovenske zemlje, v osrčji naroda slovenskega! Naravnost in brez ozira pravim, da mi je res nedoumno, kako se je na pr. prvi naš književni zavod „Matica Slovenska“ mogla kedaj odločiti za knjige, kakoršne so do sedaj izdane: „Vojvodstvo Kranjsko“, „Vojvodstvo Koroško“, „Slovenski Štajar“ . . ., za katerimi da bodo še bojda prišli — tedaj kedar — podobni spisi o „Goriški“ in „Primorski“, o „Istrski“, „Furlanski“ in „Ogrskoslovenski“. — Za Boga! Kje pa je Slovenska? Kje so Slovenci? Le sami kosi; celote pa ni! Nečemo je sami ne!!

„Polovičarstvo nemoško kranjsko, štirsko in koroško“ — velja tudi tu. In ker naša Matica z nadaljevanjem samo „Slov. Štajarja“ odlaga že nekaj dobrih let (zadnji zvezek izšel 1870), zato je Iv. Macun sam posebe izdal oddelek tej knjigi namenjen: „Književno zgodovino slovenskega Štajarja“ 1883; nadalje nam je nedavno Iv. Lapajne podal svojo „Politično in kulturno zgodovino štajarskih Slovencev“ 1884, katere sicer, kakor tudi prej imenovane Matica iz posebnih ozirov ni hotela ali ni mogla v rokopisu vsprejeti in izdati; a naposled je še dr. J. Pajek sestavil neke „Črtice iz duševnega žitka štajarskih Slovencev“, katere je „Matica Slovenska“ 1884 izdala. — No, vprašal bi človek tu: Zakaj pa samo „štajarskih“? Ali zakaj nam zopet drug „spiše“ ali „sestavi“ na pr. kakšno zgodovino „kranjskih“ ali „koroških“ id. Slovencev? čemur nam se je po prej omenjenem vender nadejati! Zakaj pa ne odločno zgodovine Slovencev, t. j. vseh Slovencev, Slovencev v celokupnosti? Tako sem o Macunovem spisu svoje mnenje kratko izrazil tudi v „Lj. Zvonu“, IV. 699. V dr. Pajkovi knjigi, akoprav naslovljeni o štajarskih Slovencih, torej na celém slovenskem Štajarskem, nahajamo vender največ zastopane le panonske, manj karantanske, čemur bode razlog brez dvojbe razmerje v gradivu, katero je sestavljalcu bilo dostopno. O Lapajnejevem delu pa je že Dav. Trstenjak opazil povsena primerno, „da takšne zgodovine ne more nihče pisati — ker je ni; . . . še Kranjska nima slovenske zgodovine,

*) In vender nas še svet ima celo za „Panslaviste“!! — Ironija!

ki je vendar bila bolj samostalna pokrajina, in ohranila bolj narodno individualnost, nego slovenski Štajar“ (l. c. str. IX. X.), a pisatelj g. Lapajne, priobčivši dotično pismo Trstenjakovo, podal nam je pač sam o svojem izdelku tudi v ostalem — najboljšo kritiko.

Vsprejemljivi in po okoliščinah celo koristni so pač samopisi pojedinih krajev, mest, trgov, fār, občin itd. ter okolic po prirodi sami obmejenih, n. pr. obris kake doline, góreja, porečja in dr. v prirodoznanstvem, zemlje-obraznem, zgodovinskem, jezikoslovnem ali narodopisnem oziru: in takih monografij nam je še le več želeti. Ali

da se v znanstvenih in sploh slovstvenih delih naših narod slovenski razdeljuje po državoslovni upravi, to nikakor ne velja. Vsaj v Slovencih malone nikjer ne nahajamo prikazni, da bi le v dveh slučajih pri naštetih ozirih bile meje jedne ter iste: — ne okvir geografski, ne historijski, ne lingvistični, ne etnografski se ne ujema na slovenski zemlji nikjer s politično razdelitvijo. Pri opisih posamičnih dežel, zlasti v zgodovinskih razpravah, morajo se občne stvari itak o vsaki posebe ponavljati; a k čemu torej taka potrata, v ti in oni knjigi zmerom ista? (Konec prihodnjič.)

O prirejevanji dosedanje naše literature za ponatis.

Spisal France Podgornik.

(Konec.)

MC Iljejša usoda pričakuje one proizvode iz preteklosti, ki so v leposlovnih oblikah narod poblaševali in ga bodo po svoji naravi še blažili, samo da se med narod v ponatisih razširijo. Lepoznanstvenih tvorov je že nekaj pripoznanih s tem, da so se sprejeli v „cvetnike“ in razna šolska berila. Ono moč, katero taki tvorci razodevajo nasproti mladini, morajo še imeti tudi nasproti vsemu narodu. Leposlovna dela so poprek vredna, da se ponatiskavajo, in dosle razširjena obča kritika o pojedinih literarnih delih je že toliko zanesljiva, da se priredniki ponatisov dotičnih umotvorov ne pregrešé o njih vrednosti. Da se na pr. Slomškovi spisi in Jurčičeva dela ponatiskujejo, odobril je narod brez oporeke, in je jedino hrepeneti, da se narod v obče teh in enakih del tudi z nakupavanjem dejanski udeleži. Seveda se ne moremo ponašati z velikim številom avtorjev, katerih dela bi utegnili v ponatis priporočati brez izjemno. Tu mora kritika določevati in odbirati, kaj in koliko naj si narod prisvaja po ponovljenih ponatisih; veseli moramo biti, če se dobri odlomki razširijo.

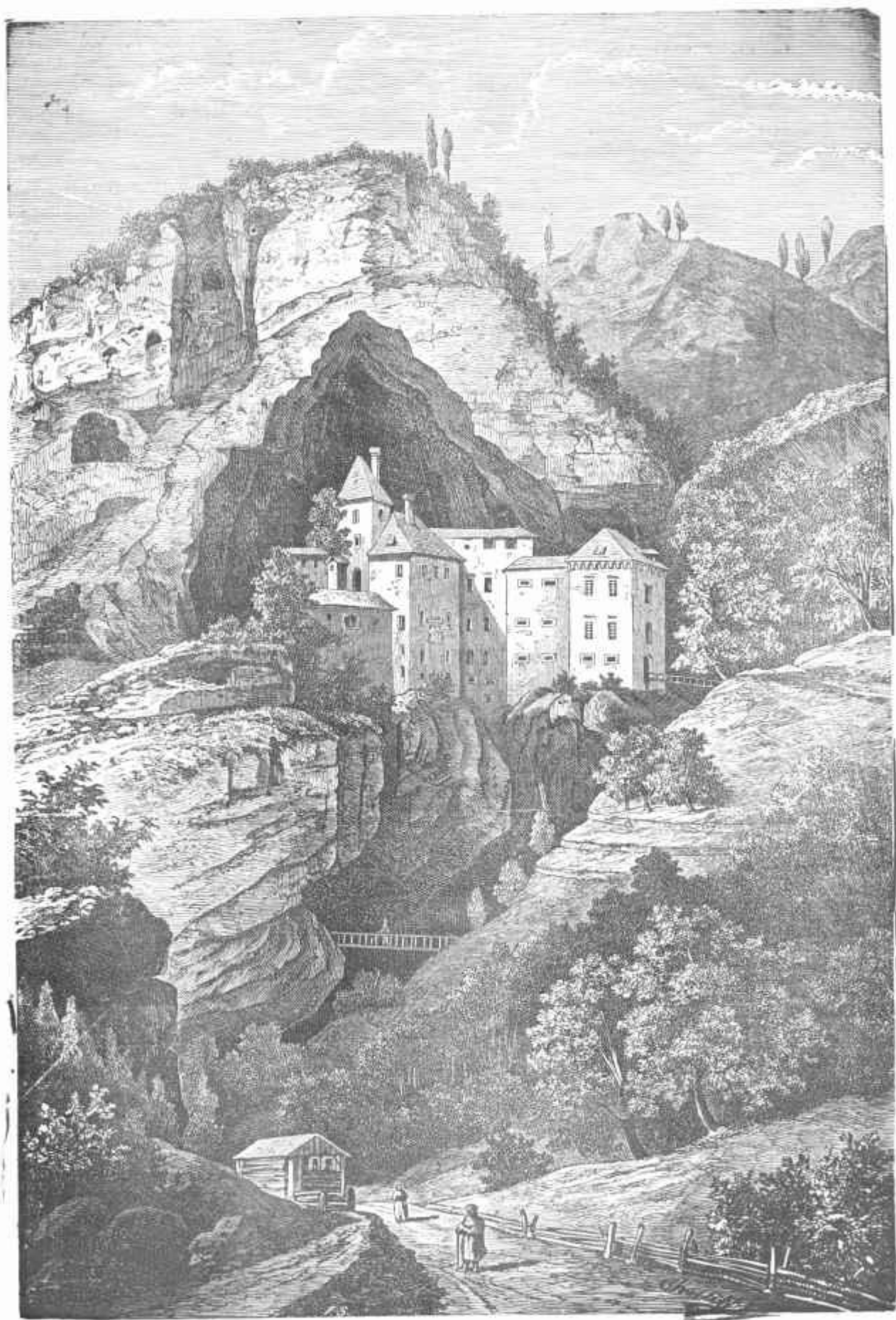
Še živim plodovitim in priznanim pisateljem bi svetovali, da sami svoja dela zberejo ali, če se jim zdi, tudi odberejo za ponatis. Da vzamemo zopet tipičen primer, je neutrudni in prezaslužni starosta Davorin Trstenjak toliko spisal, med prvimi spisi in poslednjimi preiskavanji po naravi svojih predmetov pa tudi toliko napredoval, da bi jo najboljše pogodil, ko bi sam zbral in objavil skupno vse one sestavke, o katerih je prepričan, da mu jih tudi sedaj strokovnjaška kritika ne izpodmakne. Ako pusti, da mu bodo drugi zvrševali to nalogo, bati se je, da po nerazumu mnogo pokvarijo ali celo zlata zrna izpuste. Jednako bi morali skrbeti za se in za narod drugi odlični naši pisatelji.

Za sedanje in bodoče pisatelje odločilno, pa tudi narodu v samosvoje izpoznanje kaj potrebno je tudi, da se prislovice, narodne bajke, pripovedke, narodne pesmi in jednake snovi nabirajo povsod med narodom in z že zbranim gradivom te vrste objavljajo, oziroma v

skupnih zvezkih ponatisnejo. Narodu se poda od tega neizpremenjeno vse, kar ga utegne modriti in blažiti: za jezikoslovce je pa tudi ostala snov poučna in za dotična preiskavanja plodovita. Zategadelj se predrznem jaz tukaj izreči staro svojo željo. Narodno blago se nam objavlja sicer v poboljšanih, to je v oblikah, ki so v sedanjem pismenem jeziku veljavne; taka preosnova je hvale vredna za berilo narodovo, nikakor pa ne za slovničarja, ki hoče po narodovih virih, na pr. skladnjo, sosebno pa tudi besedosledje in v obče zlog našega jezika preiskavati. V ta namen bi morali pripovedovalno narodno gradivo, slišano iz ust starih kmečkih ljudi iz najboljših krajev nepokvarjenih narečij in razrečij, v stenografskem natančnem besednem redu pripovedovalčevem zapisavati in tudi tiskano razdeljevati med jezikoslovce. Narodne pesmi v ta namen same na sebi ne zadoščajo, ker je v njih zarad rim itd. tudi mnogokaj pokaženega ali prisiljenega.

Pa tu je dovolj, da izprevidimo potrebo, da nam je združiti že dosle tiskano in še ne popolnoma nabrano blago in poleg veljavne umetne književnosti iz preteklosti izdati in razširjati med narodom po narodnih knjižnicah ali po samostojnih drugih podjetjih.

Tako izdavanje je vrhu naštetih razlogov še posebe tudi gospodarsko modro, ker za ponatis z večine ni treba pri nas plačevati nagrade pisateljem. Proizvodi umrlih pisateljev so pri nas v obče brez lastnikov, in nikdo jih ne brani zbirati za ponovljeni natis; potem-takem je ali bi moral biti ponatis spisov iz preteklosti ceneji. Tudi so narodne knjižnice že same po sebi tako urejene, da skušajo izdane knjižice ali zvezke razprodajati v večjem številu za manjšo ali po razmerno niski ceni. Narodu v prid bi bilo jedino še želeti, da bi narodne knjižnice vsake vrste prihajale iz jedne in iste tiskarne ali od jednega in istega podjetja, to pa zato, da bi poslednje delale toliko laže za nižjo ceno. Seveda bi se moralo svojevoljno monopolstvo organizatorski tudi tukaj zaprečiti.

Grad Predjama.

Volitev po dolenskih mestih.

II.

Zlakaško ošabnostjo nas vprašuje „Ljubljanski List“, če vemo, koliko je baronu Winklerju mari naših solz! Silno nepotrebno vprašanje! Svojega prepričanja nismo nikdar ravnali po dopadanji gospoda barona Winklerja, in če je sedaj njemu toliko mari naših solz, kolikor nam njegovega dopadanja, potem si nimamo ničesar očitati jeden drugemu.

Toliko v odgovor! Sedaj se hočemo zopet pečati z volitvijo po dolenskih mestih, ki bode morda jasno pokazala, kako slabo so v našem oficijoznem listu zastopana načela grofa Taaffeja in njegove vlade. Mi smo že stokrat naglašali, da smo udani tem načelom in da želimo, da bi se v deželi bolj energično, bolj taktno in bolj dosledno zastopala, kakor se je do sedaj godilo; do sedaj, ko je slovensko glasilo deželne vlade iskalo glavno svojo nalogo v tem, da se je potilo za profesorja Šukljeta, kakor da je tega profesorja izvolitev v državni zbor za našo deželno vladu najvažnejše vprašanje, kakor da bi moral grof Taaffe jutri odložiti svoj portfelj, če se profesor Šuklje danes ne izvoli!

Dežele korist pa nikakor ne zahteva, da bi se moral nekdanji panslavist in sedanji oficijozni „servibilis“ izvoliti za državni zbor. Kdor je prepričan narodnjak, ne more temu apostolu narodne mlačnosti dati svojega glasu. Seveda tu deželne vlade glasilo odgovarja: naš profesor je hotel za zdaj samo malenkostno narodnostno koncesijo prodati in v kruh spraviti. Dobro! Ali kdor je v pričetku pripravljen mali košček svoje narodnosti spečati, krenil je na nevarno stezo, in če se mu bode ponudila visoka kupna cena, prodal in v denar bode spravil celo svojo narodnost, in to tem lažje, ker je že vender poprej obilo koščekov od nje odkrušil ter jih v kupčijo postavil!

Ali tudi, kdor je miroljuben narodnjak, ne more in ne sme dati svojega glasa temu kandidatu. Toliko je sedaj pač vsakemu jasno, da ne bode prej miru v kranj-

skih Slovencih, dokler ne izgine s pozorišča častihlepni profesor in morda še kdo drugi ž njim. Intrigant je v pravem pomenu besede, kar se daje že iz tega razvideti, da je gospoda Andreja barona Winklerja spravil v neprijetne položaje, v kakeršnih še ni bil vlade zastopnik v kranjski kronovini!

Profesorja volilni težaki slepe lahkoverne volilce s tem, da jim slikajo nebesa in Bog zna kaj vse pred oči. Ne bode ga imeli poslanca, ki bi za vas toliko dosegel,

kakor ravno profesor Šuklje, ki je bil že tedaj, ko si je še v Dunajskem Novem Mestu rezal grenki kruh grenkega prognanstva, doma v vseh ministerskih hotelih, in ki sme tudi sedaj pri ministerskem predsedniku potrkati, kadar se mu zljubi! Če vam bode kdo pridobil dolensko železnico, je to profesor Šuklje, ki je prevažno našo zadevo zopet v tok spravil ter celo grofa Taaffeja — ki pa ni s profesorjem o dolenski železnici niti besedice izpregovoril — nandušil za njo! To so dokazi gospoda dr. Poznika in drugih agitatorjev, ki v ti dobi trgajo podplate ter dragi čas zapravljajo za dunajskega profesorja.

Ti dokazi pa so popolnoma napačni in neresnični. Res je, da je znal gosp. prof. Šuklje dolensko želez-

nico spretno obesiti na glasan zvon in da je za se konfiskoval vse zasluge, katere imajo za dolensko železnico drugi gospodje, na primer gospod Murnik. Ali to je samo volilen manever, drugega nič! Pač pa je ravno nasprotno resnica! Če bode kdo izprosil dolensko železnico, potem je profesor Šuklje gotovo ne bode! Ako bode ta profesor izvoljen, potem so si Dolenci izbrali — če se v ozir jemlje dolenska železnica — najnesrečnejšega poslanca! Dokazite nam to, bode se kričalo. Dokaz je lehak.

Pripoznati mora vsakdo — in če je tudi župan v Novem Mestu, da se bode za dolensko železnico dalo le tedaj kaj doseči, ako bodo vsi slovenski poslanci zložno delali, ako bodo dajali zaslombo jeden drugemu.

Tu velja primera o kneza Svatopluka butarici. Zatorej je jasno, da bi mogel poslanec Šuklje samo takrat kaj doseči, ako bi z drugimi slovenskimi poslanci v jedinstvi in zložnosti postopal.

Javna tajnost pa je, da so slovenski poslanci prepričani, da bi bilo s častihlepnim profesorjem nemogoče skupno in zložno delovanje, kakor je bilo nemogoče v klubu deželnih poslancev v Ljubljani. Pri nas v Ljubljani se danes javno pripoveduje, da profesor Šuklje v klubu narodnih poslancev v Ljubljani ni bil ničesar drugega, nego uradni sluga deželnega predsedništva (der Amtsdienner des Landespräsidiums!). Samo ušesa je napenjal, kje bode ujel kako tajno besedo, da bi jo še gorko odnesel v deželno predsedništvo. Velikokrat se je sklenilo: ta in ta zadeva je tajna, in sicer tako tajna, da se ne sme niti zastopniku vlade ničesar o nji povedati. Kluba člani — med njimi tudi profesor Šuklje — obljubili so častno in trdno, da bodo o omenjenih zadevah proti vsakemu, in tudi naproti gospodu deželnemu predsedniku, molčali! Glejte, kaj se zgodi! Komaj se je klubova seja sklenila, drl je gospod profesor na predsedništvo ter ondi od konca do kraja vse razkril, kar se je obravnavalo v klubu narodnih poslancev. Pet minut po skleneni seji je vedel gospod Andrej baron Winkler o vsem, in ko je potem ad audiendum verbum klical k sebi te ali one člene klubove,

čudili so se ti gospodje prav celo, da je bil visoki gospod o debatah v klubu tako dobro poučen, kakor da je bil sam navzočen pri obravnavi! Vidite torej, tak zanesljiv politik je gospod profesor Fran Šuklje!

Slovenski poslanci so torej po vsi pravici sprevideli, da s tem človekom ni mogoče skupno delovati. Na odličnem mestu so torej že danes objavili, da z gospodom profesorjem Šukljeto, če bode slučajno izvoljen — kar je pri posrednem oficijoznem pritisku na uradnike vsekakor mogoče — ne bodo skupno delovali in da bi oni, ako bi se ta profesor sprejel v Hohenwartov klub, ne hoteli k temu klubu niti pristopiti več!

Vse to je avtentično, gospodje volilci! Ako si dvignete na ščit gospoda profesorja Šukljeta, imeli boste v državnem zboru štatista, tako imenovanega „divjaka“, brez vsake zaslonbe, brez vsakega upliva. Upati, da bi tak štatist izposloval Dolenjcem železnico, je pač več kot predrzno! Ako si hočete škodovati sebi in svojim zahtevam, ako hočete dolenjsko železnico za dolgo pokopati, potem, Dolenjci, zberite si profesorja Šukljeta za svojega poslanca, ki bode imel v državnem zboru in pri ministrih morda toliko upliva, kot ga je imela „stranka“ Schönerer-Fürnkranz!

—r.

K odnošajem na Hrvaškem.

Iz peresa hrvaškega pisatelja.

(Konec.)

A ne samo oni, nego tudi njegovi protivniki ga imajo sedaj za moža imeničnega, pravega Hrvata, kateri ima vroče domoljubno srce, zmatrajo ga za moža, kateri je samemu narodu žrtvoval celo svoje čisto, plemenito idejčno življenje.“ *)

Ta mož tedaj, osamljen pred dobrimi desetimi leti, ima sedaj za seboj malone ves narod v Hrvaški in Slavoniji, a mnoge in premnoge pristaše v drugih hrvaških pokrajinah. Pristaše stranke prava so izvolila o zadnjih volitvah mesta Bakar, Senj, Koprivnica, Samobor, Varaždin. V samem Zagrebu, v katerem je bilo zadnja leta zavladalo veliko mrtvilo, dobila sta oba Starčevića, strije in netjak, ter Pogledić neodvišnjak s pomočjo stranke prava ogromno večino svobodnih volilcev — vse, razven kakih štirideset. Da so vladni kandidati z neznatno ve-

čino premagali, ima se pripisati množini uradnikov, katerim je bilo ukazano, da in kako da glasujejo; denarju, kateri se je nekaterim volilcem dal, da glasujejo za vladnega kandidata, ali pa samo zato, da ne pridejo k volitvi (v samem III. volilnem okraju se je izdalo do 16.000 goldinarjev, h katerim se ima menda tudi onih 6000 prišteti, katere je dal, kakor je v porotni razpravi proti Krajaču na svetlo prišlo, kardinal Mihajlović; za posamične glasove da se je dajalo tudi po 500 gld.); uplivu in pritisku posebno na posilnega kandidata kanonika Gašparića, kateremu se je grozilo, da ne bode postal vladika, ako ne kandiduje. Povsod drugod so se rabila ta sredstva. Strahovanje uradnikov, denarji, pritisek, in pridejala so se veliko drastnejša sredstva: varanje, zapiranje kandidatov stranke prava ali njih pristašev, odstavljanje občinskih načelnikov, kateri niso hoteli ubogati, da celo tudi žandarji in vojaki, a dogodilo se je tudi, da je komisija jednega okraja napačno prištel vladnemu kandidatu kakih deset glasov več, kakor jih je res imel. Zadnje volitve, ne izhod volitev, pokazale so jasno, da je za stranko prava ogromna večina svobodnih volilcev v Hrvaški in Slavoniji, kakor tudi občinstvo staro in mlado, moško in žensko, katero poslednje, naj bode posebe omenjeno, s svojim nežnim ali vročim srcem pristaja od-

*) Tako in jednako piše v člankih „Zagrebski dojmi“ dopisnik čeških novin „Narodni Listy“. Po mažarskih in sploh protuhrvaških novinah, da si mora človek, ako jim veruje samo vsako deseto besedo, ustvariti strašen pojem o Ante Starčeviću, njegovem netjaku Davidu in sploh o Starčevićevcih: tako da se o njih laže in vsakojake nesramnosti pripovedujejo. Dopisnik sam, da si je bil ustvaril strašno sliko o teh možeh pred, kakor je v Zagreb prišel in jih izpoznal, tako da se sedaj mora sam sebi smejeti. „Koliko razlike“, pravi od besede do besede, „izmed resnice in opisov mažarskih in mažaronskih novin!“

ločno pri načelih pravašev. To je priznal sam voj peštanskih štipendistov Vukotinić, ko je beračil pomoči za Hrvaško, ker jedino s pomočjo bi mogli narodnjaki pridobiti narod na svojo stran. To je izrecno pripoznal jeden zastopnik mažarske leveice, ko je rekel v zboru, da zdajni zastopniki na peštanskem zboru iz Hrvaške in Slavonije ne zastopajo javnega mnenja naroda teh zemelj, ampak da ga zastopajo Starčevići. To priznaje vsakdo, kdor pozna in nepristranski sodi okolnosti v teh zemljah.

Izvoljeni pa so bili razven Starčević, Ante in Davida — kateri je pri odprtju zbora bil sprejet „banski“, ko je „ban“ bil sprejet z jasno govorečo tišino in molčanjem, — baron Rukavina, znani Folnegović, romanopisec Kumičić, odvetniki Barčić, Pilepić, Hinković, Bakarčić, Tuškan, Radošević, Obad, Ivandija, župnika Šimek in Lončarević, posestniki Sladović, Radić, Pisačić, Pavlović, Liebhart, upokojeni uradnik Valušnik, njih 21, ko imajo dobiti še 4, ker je David Starčević bil voljen v treh, a Hinković in Ivandija vsaki v dveh okrajih.

Njih program je jasen.

„Kraljevina je raztrgana“. Drugi drugde z narodom upravljajo. Narodu je slabo: duševno in gmotno v vseh strokah, po vseh krajih, zanemarjen je ter upije: „Bolje je umrijeti, neg umirati“. — Oni hočejo kraljevino združiti, a v združenji naj narod s kraljem skupaj sam s seboj upravlja, naj bode samostojen, naj ne umira, naj ne umre, naj mu bode dobro, naj živi život dostojen sebe.

Ako so pojedinci te stranke, in tudi vsi včasih trpki, pretrpki, to se ima pripisati samo njihovi veliki ljubezni do naroda, za kateri znajo, kako mu je bilo, dokler je bil skupaj in samostojen, a kako mu je sedaj, odkar je raztrgan in odvisen.

* * *

V matico hrvaške države se pošilja Hédervary; on dobiva na svojo stran Hrvatov, ali kakih in kako! V to matico se usiljuje mažarski jezik v urade in na deske nad uradi, usiljujejo se mažarske zastave, mažarski grbi, mažarski pečati. Novine se plenijo, dotični zlogi in ploče se pečatijo. Volitve se vršé pod bajoneti, strelja se na volilce. Narod hira pod težo državnih bremen. Njegovim zastopnikom se ni v zboru ne daje govoriti. Pode jih iz zbora. Njim se brani uhod v zbor z orožjem. Porota se ustavlja. Sodniki se napravljajo odvisni. Uradnikom se zabranjuje tudi k meščanskim plesom, kakor tudi vojaškim častnikom, a vojaška godba ne sme pri njih gosti. Bana, zbarsko večino, mažarone, mažarske napise, zastave, grbe straži orožje. Hrvaški zbor se imenuje „Landstube“. Hrvaška izginja, ni je pri mažarski državni ideji. Sam mažarski minister misli, da ni umestno razobešati mažarskih zastav. Narod zahteva od uradnikov, da mu svečano priznajo, da so pravi in dobri Hrvati, in zapira cerkve mažaronskim parohom. Narod se vzdiga. Kri se preliva, a bi se še več, ko bi ne bilo njegovih pravih zastopnikov, kateri ga, kolikor je mogoče, tešijo in odvracajo od takega počenjanja, dokler zazori rešnji dan

Ali ni vsega tega bilo v nedavni prošlosti? . . In kaj je bilo potem? . . . Samo da imajo voditelji hrvaškega naroda sedaj več izkustva, kakor so ga imeli tedaj.

* * *

Zahteve združenja in samostojnosti države Hrvaške in blaginje njenih državljanov so opravičene po zgodovini in po naravi.

Jedna, samostojna in močna, bila je svoje dni država Hrvaška. Bila je pa razkosana, zožila se je, braneč sebe in Evropo pred barbarskimi napadi.

Zastopniki njenih ostankov niso nikdar prenehali delati za to, da zadobi svoj poprejšnji obseg. Od XIII. stoletja naprej se sliši v zborih zahteva, da se meje uredé. Ferdinanda Habsburžana so izvolili, nadejajoč se, da združi vse hrvaške zemlje. Zahtevo združenja so izrazili tudi v pragmatiki sankciji. Pri drznih napadih na njih svetinje pred l. 1848. izražajo željo združenja v raznih skupščinah, pred kraljem, a l. 1848., ko je bil zopet jedenkrat izvoljen svobodno zbor, izražajo se v samem zboru odločno za svojo ustavo in združenje: Bačke, Banata, Koroške, Štajarske, Kranjske, Goriške in Istre s Hrvaško, Slavonijo Dalmacijo. (Bosna in Hercegovina je bila še povsema pod Turki.) To isto zahtevajo zastopniki stranke prava, odkar je ustava zopet uvedena.

Tudi zožena Hrvaška, njeni ostanki, uživala je svojo samostojnost, dokler se niso bili njeni zastopniki ože vezali z Mažarji, da se ubranijo germanizaciji. Ta vez ni bila jaka, a ko bi bila še jačja, pretrgala se je leta 1848., in Hrvaška je bila pravno zopet povsema samostojna. Kako je ostala zožena in postala odvisna, ni potreba ponavljati. Ali pravno ali zakonito? Naj si odgovarjajo sami čitatelji.

Ako bi pa jedinstvo in samostojnost tudi ne imela zgodovinske podlage, „posito, sed non concessio“, vendar bi imeli prebivalci jedne krvi, jednega jezika, skupnih pokrajin, zajedniških teženj, pravo na njo. „Svoj k svojemu.“ „Krv nije voda.“ „Svaka ptica k svomu jat.“ Jezik je najjačja vez med narodi. Naš vek ni menda zastonj vek narodnosti tudi za nas. Ni duševne ni gmotne blaginje ne more biti v razcepljenosti in podložništvu, kakor ni nobene rodovine, tako ni nobenega naroda; težnje za blaginjo pa onemu, kateri je nima, ni poje-jedincu človeku, ni pojedincu narodu, ne more nikdo odrekati.

To je vse tako naravski, da ne more biti nič naravnjše. In vendar izvedenje ni brez težav.

Razni deli so stoletja in stoletja pod tuji, različnimi, jednakimi samo v namen, da jih pod seboj imajo, na svojo korist izrabijo, iznarodijo, uničijo. Ljudstvo je zaspano. Omikancev je tuje odgojenih. Ni z jedne ni z druge strani se ne pozna ne prošlost ni moč, katero bi mogli imeti v sedanosti. Zabranjevali so se od raznih strani in se še zabranjujejo spisi, kateri o tem razpravljajo.

Ni čuda, da vladajo veliki predsodki. A ti bi se dali odstraniti z odločnim, neutrudnim, stanovitnim delovanjem.

Medsebojna ljubezen se je že ivjavila često tudi o preraznih priložnostih. Pa platonska ljubezen, brez nasledujočih dejanj, nima veljave. Še gorkejša ljubezen brez dobrih del ne velja ničesar. Za izjavo ljubezni mora priti dejanje, drugače ni željenega sadu . . .

Z vero v Boga, v svetost prava, v zgodovino učiteljico življenja, v moč narodnostne ideje, v resnico, da

ne more ostati razdruženo, kar je sam Bog združil, in da je „svaka sila do vremena, a Bog — pravica — do vjeka“, v poštenost naroda in jakost omike in resnice:

U kolu su svi Hrvati
Stare države,
Stare Slave vjerni svati
'Z Like, Krbave,

pisatelj teh vrstic je osvedočen, da pride čas, ko se bode uresničilo, kar so pesniki, glasniki boljših časov, zapeli pred petdesetimi leti:

Kranjci, Štajer, Gorotanci
I Slavonija,
Bosna, Srbliji, Istrijanci
Ter Dalmacija.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Zivotopisa Gj. grofa Jellačića, predsednika hrv. slav. gospodarskega društva, ne moremo priobčiti danes zaradi pretesnega prostora; zato ga bomo podali prihodnjič. Isto velja o sliki: Grad Predjama (stran 170.).

Potovalec na Velegrad in v Prago nazna- njamo, da jim bodo na Dunaji, v Olomuci, v Pragi in Brnu pripravljena brezplačna stanovanja. V omenjenih mestih so se namreč osnovali posebni odbori, ki bodo skrbeli za naš sprejem. Kdor bi tedaj želel dobiti tako stanovanje, naj se oglasi pri odboru za priredbo zabavnega vlaka v Ljubljani. Vsi, kateri se mislijo udeležiti zabavnega vlaka, naj ne odlagajo predolgo s prijavi, ker bi se sicer odboru ravno za poslednje dni preveč nakopičilo delo.

Menda ni nobenega slovanskega katoliškega vladike, kateri ne bi svojih vernikov po očetovski opomnil, naj se zlasti letos s posebno hvaležnostjo spominajo svojih velikih dobrotnikov in blagovestnikov sv. Cirila in Metoda ter priporočajo njihovim mogočnim prošnjam pred božjim sedežem zlasti svoje razkolne brate Slovane. Le naši slovanski primorski vladike do zdaj še — molče. — Vse Slovanstvo, katoliško in razkolniško, raduje se tisočletnici sv. Metoda; le ubogi in zaničevani Hrvat poreškopoljske vladikovine britko joče in grenke solze toči zaradi žalostne svoje prihodnosti, kakor svedoči dopis „iz Pulja“ v „Slovanskem Narodu“, štev. 115, in vendar je ravno v poreškopoljski vladikovini jedna cela župnija razkolnih kristjanov Slovanov . . . Sapienti et intelligenti pauca!

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je ravnokar priobčila drugi zvezek narodnih pesni, ki jih je nabral in uredil g. Janko Zirovnik. Prvi zvezek narodnih napevov je izdala „Glasbena Matica“ od istega nabiratelja lani, in ker se je ta hitro razpečal, spodbudilo je to nabiratelja, da nam je koj podal drugega. — Drugi zvezek obsega 21 narodnih pesmi, ki se najrajši pojo na Gorenjskem, in te so: 1. Bom šel na planin'ce; 2. Zvedel sem nekaj novega; 3. Vse je veselo; 4. Tam stoji Ljubljana; 5. Kaj boš za mano hodil; 6. Rasti rasti, rožmarin; 7. Ptički pojejo; 8. Mal' postojmo; 9. Ko b' sodov ne b'lo; 10. Tam za turškim gričem; 11. Dekle v vrtu zelenem sedi; 12. Solnce že doli gre; 13. Vince lepo barvano; 14. Ribniška; 15. Dekle, kdo bo tebe troštal; 16. Megla v jezeru; 17. O ta soldaški boben; 18. Danes je taisti dan; 19. Šel bom v planin'co v vas; 20. Po gorah grmi in se bliska; 21. Po vrtu je pohajala. Oba zvezka (I. in II.) obsežata 41 narodnih napevov. Cena zvezka (20 kr.), s poštino vred 22 kr. Naroča se pri „Glasbeni Matici“ v Ljubljani. Za 3 do 10 izstisov je poština 5 kr. Zbirka sama se dobiva tudi pri blagajniku „Glasbene Matice“,

Franevo nabrežje št. 11 v III. nadstropji. — Trud nabirateljev je velike hvale in podpore vreden, zato toplo priporočamo njegovo zbirko prijateljem narodne glasbe — in tak mora biti vsak omikan domoljub — in pevskim zborom, kateri se ž njo za svoj raspored lahko jako okoristijo.

„Dramatsko društvo“ v Ljubljani je ravnokar razposlalo svojim udom knjigo za leto 1883. Rekli smo za leto 1883., kar ni tiskarska pomota, ampak uzrok je temu v tem, da se rodoljubi naši premalo brigajo za to prevažno društvo, katero ne more zaradi premalih dohodkov in neznatne podpore izdajati redno svojih knjig: zategadelj pa tudi to društvo pokladamo rodoljubom na srce, da ga podpirajo in s tem pospešujejo namen društva: čim prej ustanoviti slovansko stalno gledališko družbo v Ljubljani, družbo, katera še ima rešiti svojo nalogo v našem društvenem življenji, ne malo nalogo: pridobiti slovenščini prvo častno in gospodujočo mesto v deželni gledališči, kjer nas še oblastno izpodriva tujščina. Pospešujte tedaj, rojaki, to premenitno društvo! — Ako kdo dozdajnih udov ni še dobil knjige, naj se oglasi pri društvu, da se mu koj dopošlje.

P. Stanislava Škrabca, mašnika frančiškanskega reda na Kostanjevici, časopis: „Cvetje z vertov sv. Frančiška“, je že dosti znan med slovanskim narodom in tudi med učenjaki, kateri uvažujejo njegovo slovstveno delovanje. Letošnji 3. zvezek ki je nedavno izšel (cel tečaj, 12 zvezkov, velja samo 70 kr.) nam med drugim zanimivim berilom lepo opisuje življenje svetih slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda, a na platnicah pa posebno goreče zagovarja svoje nazore o slovanski liturgiji, da njegove besede zaslužujejo pozornost vsega naroda.

P. Stanislav Škrabec je posebno zoper to, da bi slovanski kmet v cerkvi latinski pel, in pristavlja tehtne besede: „Cerkev je že pred tisoč leti Slovenom odobrila slovenščino za sveto mašo in vsa cerkvena opravila: cerkev torej ni kriva, ako se še zdaj ne moremo odtrgati od ljube latinščine. Cerkev je tudi v najnovejšem času v preslavni okrožnici Leva XIII. zadosti jasno ponudila ponovljenje naše stare pravice: cerkev ni kriva, ako je mi nočemo umeti. Siliti nas Rim ne more, sicer bi moral tudi Hotentote in Zulukafre in tiste, ki ne znajo do pet šteti. Tisti zelotizem pa, ki misli, da ni katolištva brez latinstva, sodim, da sem po pravici imenoval nemško zel.“ Nadalje piše: „Tudi nemški veliki duhovni, ki so svetega Metoda v ječi imeli, so stali na rimski podlagi, in celo tisti slavni škof, ki ga je tepel s konjskim bičem.“ Neki gospod B. je P. St. Škrabcu zaradi tega očital krivoverstvo, ker priporoča, naj bi v cerkvi nihče ne krožil latinski, kdor se ni učil. „Zahtevam to, če hočete, —“ piše P.

Škrabec, „in na gmado z menoj! samo povejte mi prej, kje cerkev zapoveduje, da naj v cerkvi taki ljudje latinski govore ali pojo, ki se niso učili latinščine?“ To so misli, ki zaslužujejo vsestranskega uvaževanja. Kakor se mi borimo za veljavo slovenščine v šoli in uradu, tako se poteza P. St. Škrabec za njeno pravico v cerkvi, kar je vsekakor plemenito prizadevanje, katero nas mora napočevati, da „Cvetje“ bolj podpiramo. Vsebina „Cvetju“ je zvečine nabožna, jezik krasen in umljiv, na platnicah pa navadno bistroume razlage iz urednikovega peresa.

Knjižica o življenju in delovanju svetih blagovestnikov Cirila in Metoda, katero bode izdal koncem junija v spomin letošnje tisočletnice odbor za priredbo zabavnega vlaka na Velegrad in v Prago, bode nekoliko čez tiskovno polo obsežna in s tremi lepimi podobnicami okrašena. Spisal jo je v prostonarodni besedi odlični duhovnik ljubljanske vladikovine in se bode dobivala po 10 kr. Ves čisti dobiček je namenjen „Družbi sv. Cirila in Metoda.“

„Ave Marija!“ To je naslov letošnjim šmarnicam, ki jih je spisal g. Jožef Kerčon in jih priporočamo kot primerno berilo za vse Marijine praznike. Cena v pol usnji 90 kr., vse v usnji 1 gld., z zlato obrezo 1 gld. 20 kr., po pošti 10 kr. več.

Prejšnji predsednik „Matice Slovenske“, g. Peter Grasselli, poslal nam je naslednje pismo:

Gospod urednik!

„Slovana“ 9. številka s 1. dne t. m. v poročilu o „Matice Slovenske“ XX. rednem velikem zboru trdi, da sem jaz na Vašo interpelacijo gledé nagrade za Fran Podgornikovo razpravo: „O človeškem razumu“ odgovoril, „da je Podgornikov spis tak, da ga ne morem uvrstiti ne v izvirne spise ne v prevode, ker smo jednake razprave že brali, zato spada Podgornikova razprava v spise srednje vrste, ne v prevode, pa tudi ne v izvirne spise“.

Ni resnično, da sem jaz tako govoril o Podgornikovem spisu; nasprotno sem izjavil, da ne morem pojasniti, zakaj književni odsek in društveni odbor omenjenemu spisu nista odmerila nagrade, kakoršna gre izvirnim delom, in sem dejal, da tega ne morem pojasniti, ker nisem član književnega odseka, niti nisem bil navzočen v seji društvenega odbora, v kateri so se letos določale nagrade, ker me v tisti dan ni bilo v Ljubljani. Potem pa sem pristavil **v obče**, da sta si mnenji pisateljev in književnega odbora glede izvirnosti spisov mnogokrat navskriž itl.

Potentakem je neosnovano vse razpravljanje o tej stvari, kolikor se opira na to, kar sem jaz govoril v „Matice Slovenske“ poslednjem občnem zboru.

Blagovolite ta popravek „Slovanovega“ poročila o onem zboru priobčiti v Svojem cenjenem listu.

V Ljubljani 10. maja 1885.

Peter Grasselli,

bivši prvosednik „Matice Slovenske“.

Opomnja uredništva. To pismo smo prejeli zvečer dne 12. maja, torej ga nismo mogli uvrstiti v 10. številko, ker nam je došlo prepozno. Naše poročilo v 9. številki „Slovana“ je dalo g. Grasselliju povoda, da nam je poslal ta popravek, ki pa ga mi ne moremo sprejeti brez pojasnila. Res smo poročali, da se je g. Grasselli izjavil na XX. velikem zboru, „da je Podgornikov spis tak, da ga ne more uvrstiti ne v izvirne spise ne v prevode, ker smo jednake razprave že brali, zato spada Podgornikova razprava v spise srednje vrste, ne v prevode, pa tudi ne v izvirne spise“. Jednako ni poročal samo „Slovan“, ampak tudi „Slovenec“ od 9. aprila 1885. „Slovenec“ namreč piše o ti stvari tako le: „Dalje odgovarja predsednik g. Trstenjaku glede knjig, glede napak, nagrade pisateljem in glede „izvirnih“ spisov. Pri Matici

je postava, da se od tiskane pole najmanj 25 in največ 40 gld. nagrade pisateljem plačuje. Bil je pa pisatelj (namreč g. Podgornik, ured.), ki je za svoje izvirno delo skoraj polo veliko, dobil le 13 goldinarjev. Urok je bil ta, ker se dotičnim gospodom odbornikom delo ni izvirno zdelo, če tudi se prevod iz kakega drugega jezika ni dal dokazati“. Vidi se torej, da se „Slovenčev“ poročilo v bistvu popolnoma ujema z g. Grassellija odgovorom, kakor smo ga mi podali. Iz „Slovenčevega“ poročila se tudi vidi, da ga je pisal odbornik, kateri je vedel, kako je odbor sodil o Podgornikovem spisu. Tudi drugi gospodje, kateri so bili navzočni na velikem zboru, slišali so jednaki odgovor na interpelacijo, zatoorej nimamo uzroka, da bi preklicali sveje poročilo. Mi smo samo vestno poročali, kar smo slišali, prevzevši za poročilo popolno odgovornost. Kar pa še g. Grasselli nadalje govori, „da ni član književnega odseka“ in da zaradi tega ne more pojasniti stvari, moramo mu samo toliko omeniti, da je on kot predsednik „Matice Slovenske“ imel pravico, udeležiti se vsake seje književnega odseka, in ako gosp. bivši predsednik „Matice Slovenske“ ni tega vedel, ni naša krivda.

Odgovor g. Grassellija, kakor smo dokazali v tem dostavku, ne zadeva „Odprtega pisma“ Podgornikovega čisto nič, ker g. Grasselli opravičuje samo sebe, ne pa odbora. Stvari se čisto nič ne dotika. Stvar ostane tedaj dotle v takih razmerah, kakor jih je razložilo „Odprto pismo“ Podgornikovo, dokler ves odbor „Matice Slovenske“ ne stopi kot tak, tedaj v celoti, z odgovorom v javnost. Moralno in za vso stvar je odgovoren ves odbor, v katerega imenu se je proti Podgorniku grešilo najprej privatno in potem javnem: a) po pooblaščenem predsedniku v občnem zboru, b) po javnem poročilu Grassellijevega govora po časnikih (še najbolj v „Slovenici“). Ves odbor „Matice Slovenske“ ostane v oni razmeri nasproti Podgorniku in javnosti, kakor to razmero označujejo **poslednji** stavki „Odprtega pisma“ Podgornikovega. Morda vendar še čakamo onega odgovora, ki ga tudi javnost zahteva. Stvari gredo namreč počasi; morda razsoja oni spis sedaj kaka znanstvena akademija, in zato mora najbrž odbor „Matice Slovenske“ še počakati nekoliko, da bode vedel kako odgovoriti.

Umrl je:

Fran Ks. Souvan starejši, rojen v 16. dan decembra 1799 v Sočni pri Novem Mestu na svoji domačiji „Trebesgilt“, † dne 14. maja v Ljubljani.

Fran Ks. Souvan je bil jeden iz najstarejših in najodličnejših narodnjakov, obče čislani in ljubljani mož po vsem Slovenskem, ki si je pridobil za narodno stvar neprecenljivih zaslug, stoječ vedno v prvi vrsti med našimi narodnimi borci. Kot trgovec (l. 1835. je prevzel Dežmanovo kupčijo na svoje ime in jo vodil do 1860, ko jo je izročil svojima še zdaj živečima in obče čislanima sinovoma Franu in Ferdinandu) nam je odgojil narodne trgovce. Leta 1848. je bil nadporočnik narodne straže; tudi je bil istega leta ustanovnik in odbornik političnega društva „Slovenije“. Leta 1861. je s pokojnim Bleiweisom, V. C. Supanom, drom. J. Zupancem, Jos. Pleiweisom, drom. Orlom in Trpincem ustanovil narodno čitalnico v Ljubljani, kateri je nalašč prizidal primerne dvorane v svoji hiši, kjer je še zdaj čitalnica. Poleg tega je bil odlični pokojnik večkrat mestni odbornik, gremijalni trgovski odbornik, leta 1867. deželni poslanec, izvoljen v kočevskem in ribniškem okraji. Še mnogo služeb je opravljal blagi mož: bil je kurator hranilnice kranjske, odbornik c. kr. kmetijske družbe in si je tako z vsestranskim delovanjem in požrtvovalnostjo svojo postavil najdostojnejši spomenik v sreih svojih someščanov in vseh rodoljubnih Slovencev.

Ostali slovanski svet.

O Petru Ubavkići, srbskem umetniku, priobčuje list „La Capitale“ (izhaja v Rimu) jako laskavo oceno njegove slike „Ciganke“, katero je srbski slikar razstavil na letošnji razstavi v Rimu.

Koliko vojakov ima gospodar Črne Gore? Ko je naš cesarjevič bil letos v Črni Gori, vprašal je črnogorskega kneza, koliko ima stalne vojske na Cetinji. Knez gospodar Črne Gore in Brd je odgovoril: „Imam 25 perjanikov, kateri bi morali biti stanovitno na Cetinji, ali tudi oni, kader jim je ljubo, domov odhajajo, da tudi njih ni na Cetinji; ali zato imam narodno vojsko od 30.000 mož, katera je za 24 ur oborožena in na boj pripravljena.“

Jovan Ristić, bivši minister srbski, bil je v Petrogradu navzočen pri Metodovi slavnosti. Pravijo, da je Ristića sam kralj Milan poslal k ruskemu carju, ker da je že bila nujna potreba, katero so čutili vsi domoljubi v Belem Gradu, da se tudi Rusiji zasveloči staro prijateljstvo in bratska hvaležnost za neštevilne žrtve, za katere se ima ves narod srbski zahvaliti Rusiji. Bilo je to potreba zlasti zdaj, ko rase avstroogrski upliv v Belem Gradu, kateri razdira vse bratovske vezi med Srbijo in Rusijo. Ali bilo kakor koli, to je istina, da se je Ristić vedel v Petrogradu kot reprezentant vsega srbskega naroda. To veliko čast so mu tudi kazale o slovanski slavnosti vse najodličnejše ličnosti v Petrogradu. Ristić je bil češčen, kakor največji diplomat in Slovan, kar je tudi res in kar tudi po vsi pravici zasluži. Dne 21. aprila je bil pri Njeg. Veličestvu, carju ruskem Aleksandru III. Posebni carski vlak je odpeljal Ristića v Gačin, kjer so ga na postaji čakala carska kola, v katerih se je odpeljal v carsko palačo. Tu se je pil čaj in potem je bila avdijencija, katera je več nego jedno uro trpela. Car se je najljubeznivejše in najsrčnejše pogovarjal z Ristićem. Po avdijenciji je bil obed pri carju. Veliki knez Nikola, strije carjev, sprejel je tudi Ristića in se najljubeznivejše pogovarjal z njim. Veliki knez Vladimir, najstarejši brat carjev, želel je tudi videti Ristića, in ga je obiskal. S kratka vse najodličnejše ličnosti so vabile Ristića k sebi. Vsi so ga častili. Na velikem banketu, ki so ga priredili na čast slovanskim gostom v gostilni „Rusiji“ petrograški novinarji, napil je ruski učenjak Bezobrazov lepo zdravico Ristiću, rekši med ostalim: da je srbski bivši minister velik slovanski domoljub in evropski izobražen mož, in zato je ideal tačasnega kulturnega človeka. Mnogo zdravic se je še napilo Ristiću, v katerih so ga hvalili in častili kot prvega diplomata ne samo v Srbiji, ampak na vsem balkanskem poluotoku.

Kaj je storil Ristić kot državnik, tega ne mislimo naštevati danes, pač pa bi radi opozorili častite bralce na njegovo književno delovanje, katero označuje njegove misli in njega samega kot velikega prijatelja Rusije, kateri srbske interese tesno spaja z ruskimi. Obračamo pozornost na njegovo monografijo: „Srbija i srpski pokret (gibanje) u Ugarskoj 1848—1849 v Beogradu 1884. godine“. Tu pripoveduje, kako se dnevi srbskega preporeka začinjajo s tem gibanjem, katero je tudi Srbijo prebudilo iz spanja. Srbija je stopila v zvezo z Avstrijo in se kot slabejša država pokorila Avstriji, in tedanji knez A. Karagjorgjević je bil pod avstrijskim pokroviteljstvom. Kako velik upliv si je pridobila Avstrija v Belem Gradu, vidi se iz tega najjasnejše, da je l. 1850. prišlo tako daleč, da je urednik uradnega lista „Srpske Novine“, bil obvezan vse svoje članke dajati v pregled avstrijskemu konzulu v Belem Gradu. Tako je namerjala Avstrija oddeliti Srbijo od Rusije; ali tudi to je bilo prenapeto. Skoro se je pokazal odpor od srbske vlade in

tedaj je avstrijska vlada (13. jan. 1852) prepovedala izvoz knjig in novin iz Srbije v Avstrijo, na kar je srbska vlada v kneževini odgovorila z jednako prepovedjo. V takem položaji srbskih stvari se je pojavila „Krimska vojska“. Srbija je bila med dvema ognjema, ali se ni spekla, ker je bila pod pokroviteljstvom vse Evrope namesto Rusije. Ta položaj za krimske vojske nam opisuje Ristić v drugi monografiji: „Srbija i krimska vojna 1852—1856 od Jovana Ristića, Beograd, 1885“. Dalnja faza se je pričela z bombardovanjem Belega Grada leta 1862., kar je opisal v knjigi: „Bombardanje Beograda“. Sam Ristić se je udeleževal teh dogodkov prej in slej, a dogodke od 1863—1867 nam je pojasnil v knjigi: „Srbija i Porta poslie bombardanja Beograda 1862—1867, Uspomene Jovana Ristića. U Beogradu 1881“. Iz tega dela zvedo bralci, koliko je koristil Ristić Slovanstvu, da so z njegovim prizadevanjem morale za vedno zapustiti turške garnizone mesta: Beli Grad, Šabac, Smederevo in še druga leta 1867. To je mala slika književnega delovanja moža, ki je rekel Srbom: „Kdor ni Rus, ta tudi ni Srb“.

Pogled na srbskohrvaško književnost. — Pod tem naslovom mislimo podajati častitim bralcem bibliografijo srbskohrvaško in jih tako seznanjati vsaj z znamenitejšimi proizvodi na zanimivem polju znanosti in umetnosti srbskohrvaške. Slovenci smo z Jugoslovani v najožji duševni zvezi, in ravno zato moramo vse dogodke in težnje politične, književne in kulturne svojih južnih bratov pazljivo spremljati in proučavati. Ne moremo sicer vseh dogodkov na književnem in političnem polju na tanko opisavati, ali vsaj namigniti častitim bralcem, kje se gode, da jih sami opazujejo, zdi se nam, da je naša časnikarska dolžnost.

„Vojsni službeni list.“ Vojna književnost v kraljevini Srbiji uspešno napreduje. Za izobraženje srbskih častnikov skrbi vojna akademija v Belem Gradu; razven tega pa je še več podčastniških šol in vadic. Tudi na „beogradskoj velikoj školi“ je uvedeno predavanje vojnih predmetov za šolskih počitnic. Vrh tega pa so še uvedene obvezne vojaške vaje v vseh srednjih šolah srbskih. Radost je gledati to „malo vojsko“, kako se uri pred belograško trdnjavo. Za duševno izobraženje svojih vojakov pa izdaje administrativni oddelek vojnega ministerstva zgoraj omenjeni list. Poleg tega lista pa še izhaja:

„Ratnik“, pod uredništvom znanega književnika polkovnika Jovana Dragaševića, a zalaga ga generalni štab. Tako ima kraljevina Srbija dva strokovna vojna lista.

„Letopis Matice Srpske.“ Ureja A. Hadžić. Knjiga 142. 1885. Zvezek II. V Novem Sadu. Srbska tiskarna dr. Svetoz. Miletića 1885. V tem zvezku je lep spis: Gjuro Daničić, srpski književnik, od Gjorgja Magaraševića.

„Gradja za istoriju dubrovačke pedagogije“, zbral Vicko Adamović, založil „književni zbor“ v Zagrebu. Cena 1 gld. 20 kr.

„Fruškogorci u pesmi“, spevao Gjoka Savić, ratar iz Čerevića. Novi Sad. Tisek Pajevića. 1885. Cena 10 kr.

„Kolo“ za glasovir napisao dr. Jovan Paču, izdala knjigarna Popovićeva v Novem Sadu. Cena 1 gld. Ime skladateljevo je v Srbiji na najboljšem glasu.

„Nova hrvatska pjesmarica“, posvećena hrvatskim mučenikom Zrinskemu in Frankopan. Str. 167. Vsebina: 166 pesmi. Cena 15 kr. Pri Lav. Hartmanu. Zagreb. 1885.

„Provodaždije“. Šaljiva igra u pet činova. (To delo je nagradila „Matica Srbska“.) Pančevo. 1884. Naklada bratce Jovanovića. Cena 60 kr.

„Veseli dvori Ive Zagorice“. Boman Milovana Vidakovića. Izdanje srpske knjižare bratce M. Popovića u Novom Sadu. 1885. Cena 80 kr.

„Sitne pjesme“. Spjevao Tugomil. Osek. 1884. Tisek in založba Dragotina Laubnerja. To so pesmi znanega hrvaškega pesnika A. Harambašića.

„Pustinja cetinjski“, zbrane pesmi vladike črnogorskega Petra II. Petrovića Njeguša. Pančevo; založila knjigarna bratov Jovanovićev.

„Pesme“ Mite Popovića. V Zemunu. Izdanje knjigarne Gjermekova & Matića.

„Herceg-Novi“, v spomin petstoletnice mu zbral in zložil Tomo Krstov Popović. V Zadru; tiskal I. Vodicka. 1884. Cena 40 kr. Z večine ponatis iz „Srp. Lista“.

„Spoljašnji odnošaji Srbije“. II. Srbija i krim-ska vojna (1852—1856) od Jovana Ristića, srbskega bivšega ministra.

„Etnografska izložba i slovenski sastanak“ u Moskvi 1867. Napisao M. Gj. Miličević. V Belem Gradu. Kraljevska srpska državna štamparija. 1884. — Kdor želi kaj zvedeti o slovanskem shodu v Moskvi l. 1867., ki ni ostal brez sledu v vsem Slovanstvu, naj seže po ti knjigi, katero še posebe priporočamo, ker je iz peresa Miličevićevega.

„Pjevanka“ je baš epohalno delo, sto otroških pesmic za jedno grlo z napevi, tekstom in melodijskim uvodom za narodne šole in zabavišča uredil Fr. Š. Kubač. Cena 1 gld. Tudi hrvaško deco tlači tujstvo: urivajo se ji tuji jezik in tuje pesmi, in tega nevarnega sovražnika naše svete narodnosti preganja in uničuje neumorni Kubač s svojo krasno zbirko.

„Gorski vjenac“, istorijski dogadaj pri svršetku XVII. vijeka. Izdanje srbske knjižare bratce M. Popovića u Novome Sadu. 1885. Cena 50 nov. Vsem Slovincem priporočamo ta biser književnosti srbske, jeden iz najlepših umotvorov nesmrtnega srbskega pesnika Petra Petrovića Njeguša.

„Rasprata mi, s P. Karavelova, N. Suknarov. Sofija, knjigopečatnica Janko C. Kovačev. 1885. To delo bivšega bolgarskega ministra, kateri je samo nekoliko dni bil deležnik te časti, pojašnjuje nam notranje odnošaje mlade kneževine. Knjigo priporočamo vsakemu, kdor se želi seznaniti z odnošaji naših bolgarskih bratov.

Na slovanskem jugu bomo imeli tri vseučilišča: v Zagrebu, Belem Gradu in Sredci. V Belem Gradu je že: Velika škola s pravniško, modroslovno in tehniško fakultato; zdaj se bode „Velika škola“ še dopolnila z medicinsko fakultato ter se tako preustrojila v vseučilišče. V Sredci pa se bode o slavi tisočletnice svetih slovanskih blagovestnikov na predlog samega kneza Aleksandra osnovalo bolgarsko vseučilišče v spomin sv. Cirila in Metoda in se bode imenovalo ž njijnima imenoma. Predlog svojega kneza je ves narod naidušeno pozdravil in že se po vsi zemlji nabirajo doneski.

„Všeslovanska biblioteka“ je jela lani izhajati v zalogi J. Barvića v Brnu. I. zvezek je pinesel Vymazalove: „Počátky slovanštiny (devíti řečí spisovných) a litevštiny.“ O stari slovenščini, ruščini, poljščini, srbsčini ali hrvaščini, bolgarščini, slovenščini, maloruščini, slovaščini in lužiški srbsčini navaja pisatelj tiste posebne znake, ki ločijo narečja drugo od drugega. Vsakemu narečju je pridejano za vzgled malo berila (slovenščini nekoliko pregovorov in pravljica o bedi od g. prof. Kreka). Knjižico sklepa kratek načrt slovničnih pravil litavščine, katera je slovanskim jezikom najbližja.

Zanimivejši je II. zvezek, ki ga je ravnokar izdal isti pisatelj pod naslovom: „Květobor (t. j. Cvetnik) z předních básníků slovanských.“ Iz boljših pesnikov slovanskih je tu izbrano, kar se je zdelo najlepšega — pravi v uvodu. Žal, da so zastopani v zbirki samo treh slovanskih plemen pesniki: izmed poljskih sta Mickiewicz in Slowacki, izmed ruskih: Puškin, Lermontov in Kolcov, izmed slovenskih: Prešeren (Slovo od mladosti, Prva lju-bezen, Mornar, Vrba, Memento mori). Slovenske besede imajo naglase: isto bi bilo želeti pri ruskih. Jako ugaja razlaganje pod črto. Komur je mari prekrasna poezija slovanska, seže naj po tem cvetniku. Cena mu je 90 kr. (I. zv. pa 70 kr.). Všeslovanski biblioteki kličemo: Napřed!

Petrograški mestni zastop je sklenil v svoji zadnji seji tudi posebe oslaviti tisočletnico sv. Cirila in Metoda; odredil je namreč: 1.) da se ima osnovati 24 mestnih osnovnih šol, v katerih se bode po 12 dečkov in toliko deklet učilo; te šole bodo imele ime sv. Cirila in Metoda; 2.) vsi mladini mestnih šol se ima dati životopis in slike svetih apostolov Cirila in Metoda in 4.) da se teh slavnostih kar slavnostnejše udeleži tudi mestni zastop.

Metodova slavnost se je tudi vršila v Srednji Aziji. Iz Ashabada se namreč poroča raznim listom, da so tam jako slovesno oslavili tisočletnico svetih blagovestnikov. — Res tudi Azija se bode poslovanila, ko se srbski vrhovni pastir v Avstriji — poazijačnje!

Umrli je:

Nikolaj Ivanovič Kostomarov, slavni ruski zgodovinar, umrl je dne 9. aprila t. l. V svoji mladosti je bil znameniti ta učenjak privrženec politične in slovstvene samostalnosti Male Rusije; kasneje pa je sprevidel, da bi bilo to na veliko škodo maloruskemu narodu in na nesrečo Slovanstvu ter je postal najiskrenejši zagovornik jedinstva maloruskega in velikoruskega naroda.

Porojen leta 1817. v selu Jurasovci v ostrogoškem okraji, dovršil je gimnazijske nauke v Voroneži, vseučiliščne pa v Harkovu in Kijevu, in je postal leta 1844. profesor na gimnaziji v Rovnu. Leta 1845. se je preselil v istem svojstvu na kijevski gimnazij. Leto nato — dne 4. junija 1846. — bil je jednoglasno izbran za profesorja zgodovine na kijevskem svetovladimirskem vseučilišču. — Leto kasneje je bil zarad suma, da snuje z Gulakom, Bjelozerskim, Kulišem, Navrockim, Markjevičem in Ševčenkem ukrajinskoslovansko društvo, poslan v prognanstvo v Sarátov ter prideljen za tolmača gubernijskemu upraviteljstvu. Bivši leta 1856. pomiloščen, potoval je najprej v tujino ter je po svojem povratku leta 1859. prevzel stolico za rusko zgodovino na petrograškem vseučilišču ter je ostal tam do leta 1862. Kasneje so ga klicali na kijevsko in harkovsko vseučilišče; a on je vselej odrekal ter se pečal le z izdavanjem mnogih svojih zgodovinskih spisov, kateri vsi obsegajo 15 velikih zvezkov — Najznamenitejši njegovi spisi so: „Bogdan Hmelnickij“, „Bunt Stenjkij Razina“, „Očerk trgovlji moskovskago gosudarstva v XIV. i XVII. stolétijah“ (Obris trgovine moskovske države v XIV. in XVII. stoletji), „Očerk bita domašnej žizni i npravov velikoruskago naroda v XVI. i XVII. stolétijah“ (Obris bitnosti domačega življenja in npravov velikoruskega naroda v XIV. in XVII. stoletji), „Sčvernorusskija narodopravstva: istorija Novgoroda, Pskova i Vjatki“, „Smútnoje vremé moskovskago gosudarstva v načalé XVII. včeka“ in „Poslédnije godi Rěči Pospolitoj“.

Razne novice.

Znano je, da jetniki, če tudi so v skrbnem nadzorstvu, občujejo med seboj v jetnišnici ali pa da celo dobivajo poročila od zunaj. Taka poročila so tudi znana po imenu; „Kassiber“ ali „Kassiwer“. Najnavadnejši način, po katerem prihajajo jetnikom poročila od zunaj, je tiskanje na drevo ali na deske. Ako se namreč z navadnimi tiskovnimi črkami, ali brez barve ali črnila, trdno pritisne beseda ali celi stavek v mehko drevo, morejo se utisnene črke jasno in določno brati brez vse težave. Zdaj se lahko s steklom ali sploh s kakim orodjem ostruže površina deske tako globoko, kakor so prodrle črke, tako da se na površini čisto nič ne vidi ni ne poznaje. In tako drevo, taka deska, palica, škrinja ali pa kar si bodi, pride lahko brez vseh ovir v jetnišnico, če ni posebnih razlogov ali sumnje, katere opravičujejo dotičnega nadzornika, da take predmete kar kontiskuje in ne izroči jetniku. Naravno je tedaj, da so na takih predmetih, deskah ali palicah, utisnena tajna in važna poročila jetnikov. Dotičnemu jetniku je treba desko z vodo ali sploh kako tekočino omočiti, in v desko utisnen stavek pomoli koj iz nje, da je vse črke lahko brati. Pravijo, da so se v takih deskah že premotili izkušeni uradniki. Poskus o tem lahko naredi vsak.

Gladstonovi klobuki. Ne ve se sicer, koliko jih ima modri državnik, a toliko je vendar zvedel svet, da je letos vzel s seboj v Brighton, kjer je preživel velikonočne praznike, deset popolnoma novih klobukov. Ti klobuki so bili deseti del stotine, katero je Gladstone nedavno kupil v Londonu. Angleški ministerski predsednik ima to manijo, da rad mnogo kupuje, a njegova gospa mora vse te stvari vračati trgovcem, kajti ako bi vse obdržala in morala plačati, uničila bi že zdavnaj angleško banko. Mnogo velikih mož ima svoje posebnosti, a Gladstonova je posebnost, da vedno kupuje nove stvari.

Prestol kralja Ljudevita XIV. je prišel na bobenj in je bil prodan za 6500 frankov!

Vladarji kot pisatelji so: Kraljica Viktorija, švedski kralj Oskar II., portugalski kralj Don Luji, šahi perzijski, rumunska kraljica Elizabeta, črnogorski knez Nikola, braziljanski cesar Don Pedro II., bavarski kralj Ljudevit, potem prestolonaslednik avstrijski in še mnogo princev se jako zanima za književnost.

V neki veseli družbi je izjavil nekdo: „Vender je čudno, da samo z vinom trčimo ob čaše, a ne s čokolado, kavo ali čajem.“ — „Razlog je temu jako jasen“, pristavi neki bistroumnik, „v vinu je resnica, in ob njo trčimo povsod“.

Hči indijskega kralja je bila nedavno v Nju-jorku obsojena na tri dni zapora zaradi pijanstva. Prišla je v to mesto s svojim možem, pa je pala v neko gostilno in se tam najpila „hude vode“.

Danes, ko imamo na prebitek dobrih jeklenih peres, da nam ni treba več rabiti gosjih, še ne pojмимо prav, koliko vredno je bilo nekdaj pero in koliko časa ga je imel vsak. Tako je imel učeni jezuit Sachini samo dve gosji peresi in je pisal z njima svoja velika dela dolgih sedem let. Koliko revnejši pa je še bil Lev Allatius, ki je pisal, kakor sam pripoveduje, štirideset let z jednim jednim labodovim peresom in je točil grenke solze, ko ga je izgubil po nesrečnem naključju.

Posebna sekta se je ustanovila v ruski pokrajini Pskovem. Precejšnji izvoz človeških las iz Rusije na Angleško in Francosko je vzbudil sumnjo in radovednost v ruskem redarstvu. Največ suma je letelo na nekega Serafina, in pozneje se je pokazalo, da je ta mož ustanovil to sekto, katere udje so morali v znamenje svoje pokorščine proti svojemu poglavarju žrtvovati svoje lase. Lase svojih vernikov je pošiljal Serafin v Petrograd svojemu bratu, prebrisanemu brivcu, s katerim je bratovski delil dobiček. Serafina so zaprli, a njegova sekta se je razkadila.

Rus Suvarov je bil nenavadno strog sam s seboj. Že ob šestih popoldne je šel spat in je ustajal navadno ob dveh zjutraj: potem se je kopal v mrzli vodi. Obedoval je ob osmih in njegov zajutrek kakor tudi obed je bil jako kratek. Seveda si ni nihče želel biti povabljen k njemu na obed. Vender je moral jeden njegovih pobočnikov biti navzočen pri obedu, da mu je prepovedaval še jesti. „In na čegavo povelje se mi to prepušča?“ vprašal je maršal. — „Na povelje maršala Suvarova“, bil je odgovor. Koj potem je Suvarov ustal od obeda in je dejal: „Po takem seveda moram biti pokoren!“ Ravno tako si je tudi sam v svojem imenu določeval sprehode.

Kot značajan potez komičnega narodnega ponosa se je že večkrat pripovedaval in slišal o tatarskem kanu na Jeniseji. Ko je ta kan v svojem šatorji používal mleko in konjetino, poslal je vselej glasnika svojim podložnikom, knezom in gospodom tega sveta naznanjat, da je tudi njim dopuščeno jesti. — Še komičnejši je bil po poročilih angleških misijonarjev poglavar Indijancev v Severni Ameriki. Ta je namreč stopil vsako jutro pred solničnim vshodom pred svojo kolibo, pozdravil vsihajajoče solnce in je naredil s pipo iz ust uzeto polakrog od vshoda na zahod na nebu, da bi pokazal solncu pot, kateri mora ta dan prehoditi. Potem pa se je vrnil z mirno samozavestjo v svojo kolibo.

Lord North, angleški državni minister (roj. 13. aprila 1733, umrl 5. avgusta 1792), oslepel je na svoja stara leta. V Bathu je po naključju srečal tudi oslepelega Colonea Barra, kateri je bil njegov najsilnejši nasprotnik. In North ga je ogovoril: „Colonel, mi dva sva bila često v živih pogovorih, ali jaz mislim, da je malo ljudi na svetu, kateri bi se tako radi videli, kakor mi dva.“

Znano je, da so Jankeji ali Novi Angleži Severne Amerike na glasu radovedno ljudstvo, in še danes se pritožujejo potniki, kako jih nadlegujejo povsod in o vsaki priliki. Benjamin Franklin, veliki američanski domoljub, ki je zaradi te slabosti svojih deželanov imel dosti trpeti, rabil je zoper njih radovednost naslednji pripomoček. Kader je na svojih potovanjih po združenih državah stopil v katero krčmo, postavil se je v sredo sobe in je govoril glasno v angleškem jeziku: „Jaz se imenujem Benjamin Franklin, sem iz Bostona, v Filadelfiji imam posestvo, tiskar sem, prihajam iz A., idem v B. in želim si samo dvoje: prvič: da hitro dobim jesti, drugič: da me z nikakešnim vprašanjem več ne nadlegujete.“ To vedenje mu je neki vselej pomagalo.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vsé leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.

Tisek „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelja in lastnika: Ivan Hribar in dr. Ivan Tavčar. — Urednik: Anton Trstenjak.